

W kierunku armii zawodowej. Zmiany w strukturze kadry oficerskiej i w systemie uzupełniania Sił Zbrojnych FR

Andrzej Wilk

W ostatnich latach struktura kadrowa armii rosyjskiej uległa znaczącemu przekształceniu. Siły Zbrojne FR przestały być zredukowaną liczebnie kontynuacją armii masowej z czasów ZSRR i zmierzają w kierunku armii *de facto* zawodowej, w której coraz bardziej ograniczana służba z poboru będzie stanowiła przede wszystkim wstęp do dalszej, profesjonalnej kariery wojskowej. Podwaliny pod uzawodowienie stworzyły zmiany kadrowe, w ramach których zredukowano o blisko połowę liczbę etatów oficerskich i znacznie ograniczono nabór nowych oficerów, przywracając strukturze kadry oficerskiej tradycyjne proporcje. Planowane docelowe oparcie systemu uzupełniania armii przede wszystkim na służbie kontraktowej stanowi naturalną konsekwencję zmian. Postępującą profesjonalizację Sił Zbrojnych FR należy traktować jako przejaw świadomego dążenia, wymuszonego w pierwszym rzędzie ogólnoswiatowymi trendami. Rosja byłaby w stanie utrzymać armię o deklarowanej liczebności 1 mln żołnierzy, opartą przede wszystkim na poborze, niezależnie od zachodzących zmian demograficznych.

Armia zawodowa potwierdzeniem mocarstwowości

Wraz z zakończeniem zimnej wojny w Europie spadło zapotrzebowanie na utrzymywanie armii masowych i związanego z nimi rozbudowanego systemu powszechnej mobilizacji państwa na wypadek wojny. Spadło także społeczne poparcie dla nich. Zjawisko to dotyczyło także Rosji. Samo w sobie nie wymuszało ono poważniejszych zmian strukturalnych, wystarczające było zmniejszenie liczebności sił zbrojnych poprzez ograniczenie liczby powoływanych do odbycia zasadniczej służby wojskowej poborowych. Globalne zmiany społeczno-polityczne zbiegły się jednak w czasie z gwałtownym rozwojem mikroelektroniki, a w jego konsekwencji z rozwojem nowych generacji środków i metod walki. Znacznie wyższe koszty pozyskania nowych generacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego w połączeniu z wydłużeniem szkolenia (opanowania umiejętności ich obsługi) spowodowały wzrost zapotrzebowania na żołnierzy dysponujących większą niż dotychczas wiedzą, zwłaszcza techniczną, w konsekwencji zaś przesądziły o uzawodowieniu większości nowoczesnych armii. W porównaniu z armiami czołowych państw zachodnich Siły Zbrojne FR stosunkowo długo funkcjonowały w strukturach armii masowej odziedziczonych po ZSRR, w pierwszym rzędzie z powodu ograniczeń finansowych. W arsenale armii rosyjskiej było stosunkowo niewiele

nowoczesnych, skomplikowanych środków walki, na których zakup nie było środków, toteż profesjonalizacja nie była wewnętrzną koniecznością. Na przeszkodzie profesjonalizacji stały kadry dowódcze, a zwłaszcza przedstawiciele najlepiej prosperującego w posowieckiej rzeczywistości rozbudowanego zaplecza sił zbrojnych, dla których poborowi stanowili przede wszystkim darmową siłę roboczą. Postępujący – nominalny i faktyczny – wzrost wydatków na cele wojskowe (z poziomu 6 mld USD w 2000 roku do 60 mld USD w 2011¹) stworzył podwaliny pod unowocześnienie armii rosyjskiej i w konsekwencji doprowadził do starcia zwolenników utrzymania starego porządku z optującym za zmianami nowym pokoleniem rosyjskich wojskowych, którzy szlify oficerskie zdobywali w schyłkowym okresie sowieckiej interwencji w Afganistanie bądź już po rozpadzie ZSRR. Traktujące siły zbrojne jako główny atrybut mocarstwowości Rosji i tym samym optujące za ich modernizacją władze Federacji Rosyjskiej ostatecznie opowiedziały się po stronie zwolenników uzawodowienia.

Profesjonalizację armii należy postrzegać jako element szerszych działań podejmowanych przez Rosję na rzecz odbudowy jej dominującej pozycji w przestrzeni posowieckiej (na obszarze WNP) i statusu mocarstwa na arenie globalnej. W obliczu zmian, które na przełomie XX i XXI w. zaszły w armiach czołowych państw zachodnich (armie amerykańska i brytyjska stały się zawodowymi jeszcze w okresie zimnej wojny, późniejszy rozwój nowych technologii jedynie przypieczętował wcześniejsze zmiany), Rosja – chcąc utrzymać się pod względem militarnym w światowej czołówce – *de facto* była zmuszona pójść ich śladem.

Rewolucja kadrowa świadectwem rezygnacji z armii masowej

W latach 2008–2011 radykalnie zmieniono strukturę kadry oficerskiej Sił Zbrojnych FR. Z poziomu 355 tys. etatów została ona zredukowana do 220 tys. etatów, przy czym z pierwotnie istniejących zachowano jedynie 150 tys. (70 tys. docelowo – do roku 2016 – mają stanowić etaty nowe, związane z tworzeniem tzw. Obrony Powietrzno-Kosmicznej)². Z czynnej służby zwolniono przede wszystkim oficerów służących w strukturach zaplecza oraz w centralnych organach kierowania i dowodzenia Ministerstwa Obrony. W rezultacie przywrócono strukturze kadry tradycyjne proporcje, w których najwięcej etatów przypada na najniższe szarże oficerskie – podporuczników i poruczników (przed zmianami najliczniejszą grupę stanowili w armii rosyjskiej oficerowie starsi w stopniu podpułkownika i majora, na których przypadała ponad połowa wszystkich etatów; zob. Aneks). Redukcjom kadry oficerskiej towarzyszyło okresowe wstrzymanie naboru do szkół oficerskich, połączone z po-

nadsześciokrotnym zmniejszeniem liczby wyższych uczelni wojskowych (pozostało ich 10), który w znacznie zmniejszonym zakresie ma zostać wznowiony latem br. W 2012 roku szkoły oficerskie mają przyjąć ok. 8 tys. nowych słuchaczy (do roku 2008 przyjmowały rocznie 25–30 tys.)³ i jeśli trend ten – jak to jest planowane –

Zmiany w systemie kształcenia i znaczące podwyżki uposażenia sprawiają, że kadra oficerska Sił Zbrojnych FR staje się coraz bardziej elitarna.

zostanie utrzymany, oznacza to docelowe zachowanie liczby oficerów w armii rosyjskiej na poziomie ok. 200 tys. Zaostrzono kryteria awansu, co w konsekwencji przyniosło znaczącą poprawę jakości kadry. Jeśli weźmie się pod uwagę równoczesny rozwój elitarnego systemu kształcenia i przygotowania do przyszłej służby wojskowej w postaci szkół kadetów, należy przyjąć, że znaczącą część przyszłych rosyjskich oficerów będą stanowili ich wychowankowie. Podkreśleniu elitarności służby oficerskiej w szeregach Sił Zbrojnych FR służą także wprowadzone w styczniu br. znaczące podwyżki uposażenia, w granicach 2,5-krotności dotychczasowych wynagrodzeń (najniższe pensje oficerskie kształtują się po zmianach na poziomie 2 tys. USD)⁴. Tym samym armia rosyjska stała się jednym z najlepiej płacących (obok sektora energetycznego) w Rosji pracodawców⁵.

¹ Dane na podstawie wydatków z rozdziału „obrona narodowa” federalnych ustaw budżetowych (http://www1.minfin.ru/ru/budget/federal_budget/) oraz informacji na temat rosyjskich wydatków na cele wojskowe publikowanych w rocznikach SIPRI. Analitycy SIPRI oceniają rzeczywisty, bezwzględny wzrost wydatków FR na cele wojskowe w latach 2001–2010 na 82,4%. Table 4A.1. The 15 countries with the highest military expenditure in 2010. SIPRI Yearbook 2011, Oxford University Press 2011, p. 183.

² Соотношение категорий воинских званий в структуре Вооруженных Сил до 2008 года, Соотношения численности офицеров по штатно-должностным категориям. Prezentacja szefa Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych FR gen. Nikołaja Makarowa, Moskwa, wrzesień 2011.

³ Interfax-AWN, TASS, 20.02.2012.

⁴ <http://www.rg.ru/2011/12/08/oklad-site-dok.html>

⁵ Среднемесячная номинальная начисленная заработная плата работников организаций по видам экономической деятельности; <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/main/population/wages/>

Za najpoważniejszą konsekwencję redukcji i zmiany struktury kadry oficerskiej rosyjskiej armii należy uznać ograniczenie możliwości przeprowadzenia masowej mobilizacji. Według założeń obowiązujących do roku 2008 armia rosyjska czasu „P” miała 1350 tys. etatów (z tego ok. 1 mln obsadzonych), a w czasie „W” (po przeprowadzeniu mobilizacyjnego rozwinięcia) miała zwiększyć ten stan do 4,2 mln żołnierzy⁶. Nowa struktura kadry umożli-

Konsekwencją redukcji i zmian strukturalnych jest ograniczenie możliwości przeprowadzenia przez armię rosyjską masowej mobilizacji.

wi zmobilizowanie na wypadek wojny nie więcej niż 30% żołnierzy powyżej stanu etatowego czasu „P” (1 mln żołnierzy). Znaczące zwiększenie liczebności kadry oficerskiej armii rosyjskiej w czasie „W” byłoby możliwe bądź poprzez zmobilizowanie emerytów (mało prawdopodob-

ne i z upływem czasu coraz mniej wykonalne), bądź zwiększenie liczby nowych oficerów (ze względu na proces szkolenia czasochłonne i wymagające uprzedniego zwiększenia mocy szkoleniowych). Do nowej, zmniejszonej liczby oficerów jest jednak przygotowywany także system mobilizacyjny, zakładający utrzymanie ograniczonej liczby rezerwistów objętych systemem stałego finansowania, których obowiązkiem byłoby utrzymywanie należytego poziomu wyszkolenia w przerwach pomiędzy kolejnymi powołaniami na ćwiczenia.

Zmiana systemu ukompletowania *de facto* konieczna

Od lat 90. w armii rosyjskiej obowiązuje mieszany system ukompletowania, oparty na służbie kontraktowej i zasadniczej służbie wojskowej z poboru. W systemie kontraktowym od początku obsadzane były etaty podoficerskie wymagające specjalistycznego przygotowania, przy czym do połowy pierwszej dekady XXI wieku nie traktowano jako takie etatów ogólnowojskowych. Podoficerowie kontraktowi w liczbie ok. 100 tys. służyli głównie w jednostkach zaplecza i zabezpieczenia (medycznych, logistycznych itp.). Etaty liniowe podoficerów starszych (związane z dowodzeniem pododdziałem o charakterze bojowym) obsadzane były z reguły przez oficerów młodszych (najczęściej rezerwy po uczelniach cywilnych, lecz także zawodowych tuż po szkole, oczekujących na przydział na stanowisko oficerskie), a podoficerów młodszych – przez żołnierzy z poboru. Pierwszą częścią próbę uzawodowienia Sił Zbrojnych FR podjęto w latach 2004–2007. Do 2008 roku utworzono i utrzymano ok. 100 tys. nowych etatów podoficerów i szeregowych kontraktowych (z planowanej liczby 125,4 tys.),⁷ jednakże oferowane warunki (przede wszystkim niższe od oczekiwanego wynagrodzenie, problemy mieszkaniowe) nie sprzyjały dalszemu naborowi. Realizacja kolejnego programu – ukompletowania w systemie kontraktowym wszystkich etatów podoficerskich w Wojskach Lądowych i Marynarce Wojennej oraz marynarzy służących na okrętach (łącznie 180 tys. etatów do roku 2015) – wraz z rozpoczęciem pod koniec 2008 roku strukturalno-organizacyjnej przebudowy armii rosyjskiej została wyhamowana, a znaczna część utworzonych wcześniej etatów kontraktowych ponownie została obsadzona żołnierzami z poboru.

Przedstawione wyżej zmiany w strukturze kadry oficerskiej przyczyniły się do stopniowego zaniku powszechnej wcześniej praktyki obsadzania etatów podoficerów starszych przez oficerów młodszych. Biorąc pod uwagę, że luki tej ze względu m.in. na charakter i długotrwałość procesu szkolenia nie byli w stanie wypełnić żołnierze z poboru, utworzenie w armii rosyjskiej zawodowego korpusu podoficerskiego stało się koniecznością. Rosnące dostawy uzbrojenia i sprzętu wojskowego nowych generacji wymusiły także zwiększenie zainteresowania naborem profesjonalnych szeregowych. Począwszy od roku 2011 wznowiono tworzenie nowych etatów kontraktowych (*de facto* realizując założenia programu na lata 2009–2015), jednakże zmieniono procedury naboru (na bazie wybranych wyższych uczelni

⁶ Укомплектованность Вооруженных Сил Российской Федерации до 2008 года. Презентация шефа Штаба Генерального Сил Збройных ВР ген. Ніколая Макарова, Москва, вересень 2011.

⁷ O wcześniejszych zmianach w systemie ukompletowania Sił Zbrojnych FR szerzej zob.: Zmiany w potencjale militarnym Federacji Rosyjskiej po rosyjskiej operacji wojskowej w Gruzji, OSW, marzec 2009.

wojskowych uruchomiono kursy dla przyszłych podoficerów kontraktowych; wcześniej do tego, by zostać żołnierzem kontraktowym, wystarczało pół roku służby zasadniczej), ogłoszono także zamiar zwiększenia liczby etatów kontraktowych w Siłach Zbrojnych FR do 425 tys. w roku 2016⁸, co stanowiło w dużej mierze potwierdzenie wcześniejszych planów.

Czynnikami sprzyjającym realizacji powyższych założeń i czyniącym ich realizację wysoce prawdopodobną stało się wspomniane wyżej zwiększenie od stycznia br. wynagrodzeń. Najniższa pensja szeregowego kontraktowego kształtuje się obecnie na poziomie 850 USD, co przy przeciętnej pensji w Rosji wynoszącej ok. 600 USD stanowi – zwłaszcza w uboższych regionach – silny argument na rzecz zawodowej kariery wojskowej⁹. Z docierających

⁸ Interfax-AWN, 15.02.2012.

⁹ Среднедушевые денежные доходы по субъектам Российской Федерации 2009; http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_11sub.htm

¹⁰ Interfax-AWN, 26.01.2012.

¹¹ TASS, 12.09.2011 i późn.

¹² Tamże.

¹³ Zmiany w potencjale militarnym Federacji Rosyjskiej po rosyjskiej operacji wojskowej w Gruzji, OSW, marzec 2009.

¹⁴ Interfax-AWN, 10.01.2012.

¹⁵ Interfax-AWN, TASS, 26.01.2012.

¹⁶ TASS, 19.02.2012.

Zmiany w strukturze kadry oficerskiej przyczyniły się do stopniowego zaniku powszechnej wcześniej praktyki obsadzania etatów podoficerów starszych przez oficerów młodszych, w rezultacie czego utworzenie w armii rosyjskiej zawodowego korpusu podoficerskiego stało się *de facto* koniecznością.

z rosyjskich regionów od końca stycznia br. (po pierwszej wypłacie zwiększonych wynagrodzeń) informacji wynika, że liczba chętnych do służby kontraktowej gwałtownie wzrosła i przekracza bieżące zapotrzebowanie¹⁰. Utworzenie do 2016 roku rocznie ok. 50 tys.¹¹ nowych etatów żołnierzy kontraktowych jest o tyle prawdopodobne, że w podobnym okresie do roku 2008, przy zdecydowanie słabszym systemie zachęt i częstokroć braku chętnych, obsadzano rocznie przeciętnie 25 tys. nowych etatów. Co więcej, w szeregach Sił

Zbrojnych FR udało się utrzymać 186 tys. żołnierzy kontraktowych (dane na wrzesień 2011¹²) mimo masowego zwalniania podoficerów kontraktowych z likwidowanych jednostek zaplecza (ze służby mogło odejść nawet 60 tys. podoficerów kontraktowych „starego typu”; tuż przed rozpoczęciem reformy, w szczytowym okresie na początku 2009 roku łączna liczba żołnierzy kontraktowych w armii rosyjskiej osiągnęła 207 tys.¹³).

Ograniczenie i zmiana charakteru poboru

W 2008 roku zasadnicza służba wojskowa w Rosji została skrócona do 12 miesięcy (z 24), czego naturalnym efektem było dwukrotne zwiększenie liczby powoływanych do jej odbycia poborowych (zob. Aneks). Zwiększony pobór do wojska utrzymał się jednak *de facto* tylko przez dwa lata, po czym liczba powołanych do odbycia służby zaczęła się zmniejszać, osiągając jesienią 2011 roku poziom sprzed skrócenia jej do 12 miesięcy (135 tys.¹⁴). Do odbycia służby w szeregach Sił Zbrojnych FR trafiło wówczas niespełna 100 tys. poborowych, a pozostała część skierowana została do innych rosyjskich formacji wojskowych (głównie Wojsk Wewnętrznych MSW). W tym samym czasie do rezerwy odeszło z szeregów armii rosyjskiej ponad 240 tys. żołnierzy z poboru jesienno-wiosennego w 2010 roku. Skokowe, znaczące ograniczenie liczby żołnierzy z poboru objęło wyłącznie podległe resortowi obrony jednostki sił zbrojnych, w pozostałych wojskach liczba powołanych pozostała na dotychczasowym poziomie. Jeśli uwzględni się pierwsze, szacunkowe informacje na temat najbliższego poboru wiosennego (kwiecień–czerwiec 2012), prawdopodobne wydaje się powołanie do odbycia służby liczby poborowych podobnej jak jesienią lub nie większej niż wiosną 2011 roku¹⁵. Oznaczałoby to, że w połowie br. zasadniczą służbę wojskową w Siłach Zbrojnych FR pełniliby 200–280 tys. żołnierzy (w porównaniu z 400 tys. w połowie 2011 roku; zob. Aneks). Ujawnione w lutym br. plany docelowej struktury systemu ukończenia armii rosyjskiej zakładają, że do roku 2020 liczba żołnierzy służby zasadniczej zmniejszy się do 145 tys.¹⁶.

Zmniejszenie liczby poborowych ujawniło nieznaną szerzej fakt, że publikowane oficjalnie dane o liczebności Sił Zbrojnych FR (1 mln żołnierzy; zob. Aneks) dotyczą nie liczby faktycznie pełniących służbę, a etatów w armii rosyjskiej (podobna sytuacja występowała przed rozpoczętymi w 2008 roku zmianami kadrowymi i jest typowa dla armii utrzymujących pobór)¹⁷. Przy założeniu utrzymania dotychczasowego systemu ukompletowania, uzupełnienie wakujących etatów wymagałoby powołania wiosną 2012 roku co najmniej 300 tys. poborowych wyłącznie na potrzeby jednostek podległych resortowi obrony, co wydaje się wątpliwe nie tylko w świetle powyższych informacji i planów, lecz także ze względu na ograniczone w wyniku redukcji zaplecza możliwości organizacyjne. Koncepcja ponownego wydłużenia

Odrzucenie koncepcji ponownego wydłużenia okresu zasadniczej służby wojskowej przy równoczesnym systematycznym zwiększaniu możliwości odroczenia bądź uchylecia się od niej pozwala uznać rozpoczęcie odchodzenia od poboru jako głównego elementu systemu ukompletowania armii rosyjskiej za fakt.

okresu zasadniczej służby wojskowej (co pozwoliłoby zmniejszyć liczbę powoływanych do odbycia służby poborowych) została kategorycznie odrzucona przez kierownictwo resortu obrony i władze¹⁸, ponadto w latach 2010–2011 dodatkowo zwiększono możliwości odroczenia bądź uchylecia się od służby wojskowej¹⁹, a zatem rozpoczęcie odchodzenia od służby z poboru jako głównego elementu systemu ukompletowania armii rosyjskiej należy uznać za fakt.

Zmniejszenie liczby poborowych w połączeniu z postępującą liberalizacją rosyjskiego ustawodawstwa w zakresie powszechnego obowiązku obrony przyczyniły się także do zmiany charakteru poboru. Rosnącą liczbę poborowych w armii rosyjskiej stanowią osoby z wyższym wykształceniem oraz – przede wszystkim – specjaliści przygotowani do służby w wojsku w strukturach ogólnorosyjskiego paramilitarnego stowarzyszenia DOSAAF (w ostatnich latach coraz prężniej działający odpowiednik PRL-owskiej LOK)²⁰. W obu tych kategoriach gotowość do odbycia służby ma *de facto* charakter ochotniczy, związany z późniejszą karierą (m.in. podjęciem służby kontraktowej). Łatwość uzyskania odroczenia sprawia ponadto, że równocześnie spada liczba poborowych, dla których służba wojskowa ma charakter przymusowy. Ograniczanie i zmiana charakteru poboru przyczyniły się bezpośrednio do znaczącego spadku liczby przypadków unikania służby oraz *diedowszcziny* (odpowiednik funkcjonującej w wojsku polskim *fali*), która okazała się rosnąć i spadać proporcjonalnie do liczby powołanych do odbycia służby poborowych (rekordową liczbę przypadków *diedowszcziny* odnotowano w latach 2009–2010²¹).

... nie z przyczyn demograficznych

Redukcja liczby poborowych odbywa się w umożliwiającej funkcjonowanie powszechnego poboru sytuacji społeczno-demograficznej. Rosja byłaby w stanie utrzymać armię o deklarowanej liczebności 1 mln żołnierzy, opartą przede wszystkim na poborze, niezależnie od zachodzących zmian demograficznych. W 2011 roku żyło w Rosji 11,6 mln mężczyzn w wieku poborowym (18–27 lat)²², z których nie więcej niż 3,7 mln odbyło zasadniczą służbę wojskową łącznie we wszystkich rosyjskich formacjach wojskowych w poprzedniej dekadzie²³. Oznacza to, że do poboru stanęło blisko 8 mln Rosjan. Nawet odejmując zwolnionych bądź niezdolnych do odbycia służby, w zdecydowanej większości z przyczyn zdrowotnych (rocznie ok. 30% stojących przed komisjami lekarskimi otrzymuje zwolnienie bądź odroczenie²⁴; w sytuacji powszechnej w strukturach odpowiedzialnych za organizację poboru korupcji trudno określić odsetek rzeczywiście chorych) oraz żołnierzy służby zawodowej pozwala to na bezproblemowe uzupełnienie stanów osobowych. Problem z niedoborem pobo-

¹⁷ Interfax-AWN, 12.01.2012.

¹⁸ Interfax-AWN, 22.12.2012, 15.07.2011.

¹⁹ O możliwościach odroczeń i zwolnień w świetle rosyjskiego ustawodawstwa zob. m.in. Interfax-AWN, 11.01.2012 oraz Interfax-AWN, 13.10.2011 i 15.07.2011.

²⁰ Александр ПИНЧУК, Армии нужны профессионалы, *Красная звезда*, 27 января 2012. http://nvo.ng.ru/news/2012-01-27/2_recruits.html W 2010 roku DOSAAF przeszkoliła 84 tys., a w 2011 roku 110 tys. przyszłych poborowych. Interfax-AWN, 29.09.2011.

²¹ TASS, 4.02.2012.

²² Wyliczenia na podstawie: Распределение населения по возрастным группам, Предположительная численность населения по Российской Федерации до 2030 года; <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/main/population/demography/>

²³ Wyliczenia na podstawie dekretów prezydenta FR o poborze do służby wojskowej, zob. Aneks.

²⁴ Interfax-AWN, 30.09.2011; TASS, 15.07.2011.

rowych nie grozi Rosji także w przyszłości. Nawet przy uwzględnieniu negatywnych wskaźników rozwoju sytuacji demograficznej w latach 2011–2020 do poboru stanie kolejnych 7 mln młodych Rosjan²⁵. Co więcej, Siłom Zbrojnym FR nie groziłby także wzrost liczby żołnierzy narodowości innej niż rosyjska. Z porównania danych z ostatnich spisów powszechnych wynika, że mimo ogólnego spadku populacji liczba podających się za Rosjan zwiększyła się z 79,8% w roku 2002 do 80,9% w 2010, a na drugim miejscu (ok. 5%) utrzymali się obywatele FR nie potrafiący przypisać się do żadnej narodowości (określanii jako ludzie sowieccy), dla których pierwszym językiem jest rosyjski²⁶.

Ograniczanie zasadniczej służby wojskowej należy uznać za rezultat świadomej, celowej zmiany systemu ukończenia sił zbrojnych, a nie sytuację wymuszoną czynnikami demograficznymi.

liczby poborowych należy uznać za rezultat świadomej, celowej zmiany systemu ukończenia sił zbrojnych, a nie sytuację wymuszoną czynnikami demograficznymi.

Wnioski

W ostatnich latach Rosja zrezygnowała z armii masowej, użytecznej w przypadku konieczności bezpośredniej obrony własnego terytorium przed przeważającymi siłami z zewnątrz, skupiając się na tworzeniu wzorem czołowych armii zachodnich sił zbrojnych o wysokim stopniu uzawodowienia. Należy przyjąć, że oznacza to uznanie strategicznych sił jądrowych za wystarczający środek odstraszania potencjalnego przeciwnika, a sił konwencjonalnych – trzonu Sił Zbrojnych FR – przede wszystkim za środek realizacji interesów Rosji poza jej granicami.

Realizację przyjętych założeń w zakresie profesjonalizacji Sił Zbrojnych FR należy uznać za wysoce prawdopodobną. Uzawodowienie przeprowadzane jest w sprzyjającej sytuacji finansowej, z drugiej zaś strony wymuszają je przeprowadzone już zmiany w strukturze kadry oficerskiej. Należy przyjąć, że przeprowadzona w latach 2009–2010 reforma strukturalno-organizacyjna armii rosyjskiej usunęła najpoważniejsze przeszkody na drodze do jej profesjonalizacji.

Zwiększenie elitarności służby oficerskiej w Siłach Zbrojnych FR będzie sprzyjało tworzeniu nowego korpusu oficerskiego o wyższych niż dotychczasowy kwalifikacjach i – w przypadku absolwentów szkół kadeckich – poziomie motywacji ideologicznej. Kadra oficerska będzie coraz silniej związana z elitą władzy, z drugiej zaś strony coraz bardziej wyobcowana od reszty społeczeństwa.

Przeniesienie środka ciężkości systemu ukończenia armii rosyjskiej z poboru na służbę kontraktową znacząco zwiększy jej profesjonalizm, z drugiej jednak strony w perspektywie wieloletniej postawi pod znakiem zapytania możliwość skutecznego kontynuowania przez władze Rosji obecnej narracji historycznej, w której podstawowym elementem wspólnej tożsamości pozostaje tradycja masowej armii sowieckiej z czasów II wojny światowej.

²⁵ Wyliczenia na podstawie: Предположительная численность населения по Российской Федерации до 2030 года, <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/main/population/demography/>

²⁶ Информационные материалы об окончательных итогах Всероссийской переписи населения 2010 года: Национальный состав населения Российской Федерации, Население Российской Федерации по владению языками, http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/perepis_itogi1612.htm Итоги Всероссийской переписи населения 2002 Том 4 - „Национальный состав и владение языками, гражданство”, <http://www.perepis2002.ru/index.html?id=17>

ANEKS

1. Liczba żołnierzy Sił Zbrojnych FR na początku 2012 roku (dane orientacyjne)

Etat: 1 mln

Stan rzeczywisty (z wyłączeniem słuchaczy szkół oficerskich i rezerwistów odbywających przeszkolenie): 700 tys., w tym:

- generałowie i oficerowie: 220 tys.;
- podoficerowie i szeregowi służby kontraktowej: 200 tys.;
- podoficerowie i szeregowi z poboru: 280 tys.

W wysokim stopniu (powyżej 90%) ukompletowane są jednostki Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej, Wojsk Powietrznodesantowych, Strategicznych Wojsk Rakietowych i Wojsk Kosmicznych. Stopień ukompletowania jednostek Wojsk Lądowych wynosi ok. 65%.

Rokrocznie na dwumiesięczne przeszkolenie, często połączone z udziałem w ćwiczeniach, powoływana jest duża (w skali całej Rosji mogąca sięgać 100 tys.) grupa żołnierzy rezerwy. W odróżnieniu od informacji o poborze, dane na temat liczby powoływanych na przeszkolenie rezerwistów nie są ujawniane.

2. Wyjściowa i docelowa liczebność kadry oficerskiej (z wyłączeniem etatów Obrony Powietrzno-Kosmicznej, której formowanie ma się zakończyć do 2016 roku) w tys.

	generałowie	pułkownicy	podpułkownicy	majorzy	kapitanowie	porucznicy i podporucznicy
2008	1,1	25,6	87,6	99,5	90,4	51,0
2012	0,6	7,7	12,7	25,0	42,0	62,0

3. Liczba poborowych powoływanych do odbycia służby w armii rosyjskiej i pozostałych formacjach wojskowych FR w latach 2002–2011 (do 2007 roku na 24 miesiące, od 2008 roku na 12 miesięcy) w tys.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
wiosna	161,7	175,0	166,0	157,7	124,5	133,5	133,2	305,5	270,6	218,7
jesień	174,2	175,8	176,3	140,9	123,3	132,3	219,0	271,0	278,8	135,8
ogółem	335,9	350,8	342,3	298,6	247,8	265,8	352,2	576,5	549,4	354,5

Ośrodek Studiów Wschodnich

im. Marka Karpią

ul. Koszykowa 6A, 00-564 Warszawa

e-mail: info@osw.waw.pl

Ośrodek Studiów Wschodnich imienia Marka Karpią monitoruje oraz analizuje polityczną, ekonomiczną i społeczną sytuację w państwach Europy Środkowej i Wschodniej, na Bałkanach oraz na Kaukazie i w Azji Centralnej.

Głównymi tematami badawczymi OSW są: sytuacja wewnętrzna i stabilność krajów obszaru zainteresowań OSW, system władzy, relacje pomiędzy poszczególnymi ośrodkami politycznymi, polityka zagraniczna, problematyka związana z rozszerzeniem NATO i UE, aspiracje integracyjne państw obszaru ze strukturami zachodnimi oraz bezpieczeństwo energetyczne.

Opinie wyrażone przez autorów analiz nie przedstawiają oficjalnego stanowiska władz RP

© Copyright by OSW

Redakcja merytoryczna:

Olaf Osica

Redakcja: Anna Łabuszewska

Skład: Wojciech Mańkowski